

Εφετείο Θεσσαλονίκης 2043/2021

Πρόεδρος: Αναστασία Κυριαζή

Εισηγήτρια.: Ειρήνη Παλιούρα

Κατά το άρθρο 2 του ΑΚ ο νόμος ορίζει για το μέλλον και δεν έχει αναδρομική δύναμη. Κατά δε το άρθρο 77 § 1 του ισχύοντος Συντάγματος 1975 η αυθεντική ερμηνεία των νόμων ανήκει στη νομοθετική λειτουργία. Το δικαίωμα που παρέχεται με την ως άνω συνταγματική διάταξη στη νομοθετική εξουσία για έκδοση ερμηνευτικών νόμων υφίσταται μόνο στην περίπτωση κατά την οποία ο ερμηνευόμενος νόμος είναι ασαφής και, λόγω της ασάφειάς του προέκυψαν ή μπορούσαν να προκόψουν διαφωνίες στη νομική επιστήμη ή στα δικαστήρια για την αληθινή έννοια του. Την ύπαρξη της προϋπόθεσης αυτής, δηλαδή της ανάγκης ερμηνείας, οπότε η ισχύς του ερμηνευτικού νόμου ανατρέχει στο χρονικό σημείο έναρξης της ισχύος του ερμηνευόμενου νόμου, δικαιούνται να ελέγξουν τα δικαστήρια (ΟΛΑΠ 389/1978,186/1980,10/1990). Αν όμως ο νόμος δεν είναι πράγματι ερμηνευτικός ισχύει μόνο από τη δημοσίευσή του, κατά τη ρητή επιταγή της δεύτερης παραγράφου του προαναφερθέντος άρθρου 77 του ισχύοντος Συντάγματος (ΟΛΑΠ 22/1997 ΤΝΠ-Νόμος). Ο όρος «ερμηνεία» στην ανωτέρω συνταγματική διάταξη τέθηκε με την έννοια ότι πρέπει να είναι αμφίβολη η ερμηνευόμενη διάταξη και τότε η Νομοθετική Εξουσία έχει το δικαίωμα να αποδίδει την απ' αυτή δηλουμένη έννοια στον ερμηνευόμενο νόμο, όταν πράγματι υπάρχει ανάγκη ερμηνείας, ως εκ του ασαφούς και αμφιβόλου της έννοιάς του και της υφισταμένης εντεύθεν περί αυτής (έννοιάς του) αμφισβήτησης μεταξύ των δικαστηρίων ή των νομικών. Όχι όμως και όταν η έννοια του νόμου είναι σαφής και ουδεμία αφήνει περί αυτής αμφιβολία, οπότε οσάκις προβαίνει η Νομοθετική Εξουσία στην ερμηνεία τέτοιου νόμου, εξέρχεται από το πλαίσιο της αρμοδιότητας, που έχει δοθεί σ' αυτή από το Σύνταγμα, με συνέπεια τα Δικαστήρια να μπορούν να ελέγξουν, αν και κατά πόσο ο νόμος που εκδόθηκε ως ερμηνευτικός είχε πράγματι τέτοια δύναμη, ανατρέχοντας στο χρόνο του ερμηνευόμενου

νόμου ή είναι απλά νόμος που θέτει νέο κανόνα δικαίου. Εφόσον η ασάφεια του ερμηνευομένου κανόνα δικαίου συνιστά συνταγματικό όρο του ερμηνευτικού όρου, το Δικαστήριο έχει καθήκον να εξακριβώσει αν και σε ποιο βαθμό η ερμηνευόμενη διάταξη είχε και έχει πράγματι ανάγκη ερμηνείας. Η υποχρέωση αυτή απορρέει από το ίδιο το άρθρο 77 και διασφαλίζεται αποτελεσματικά με το άρθρο 93 § 4 του Συντάγματος που αναθέτει στα όργανα της δικαστικής λειτουργίας τον έλεγχο της ουσιαστικής συνταγματικότητας των νόμων (βλ. σχετικά Β. Σκουρή/Ε. Βενιζέλου, Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, 1985).

Περαιτέρω σύμφωνα με το άρθρο 1527 ΑΚ: «Η κληρονομιά που επάγεται στο ανήλικο τέκνο θεωρείται ότι γίνεται αποδεκτή πάντοτε με το ευεργέτημα της απογραφής, και το τέκνο, με την επιφύλαξη των διατάξεων το άρθρου 1912, δεν εκπίπτει από το ευεργέτημα αυτό. Τρίτοι, που έχουν έννομο συμφέρον, μπορούν να αξιώσουν από το γονέα ο οποίος έχει τη διοίκηση, να συντάξει απογραφή μέσα σε τέσσερις μήνες το βραδύτερο». Περαιτέρω σύμφωνα με το άρθρο 1912 ΑΚ: «Σε περίπτωση προσώπων ανίκανων ή με περιορισμένη ικανότητα για δικαιοπραξία, για τα οποία η αποδοχή της κληρονομιάς γίνεται κατά το νόμο με το ευεργέτημα της απογραφής, έκπτωση από το ευεργέτημα, επειδή δεν συντάχθηκε απογραφή επέρχεται αν μέσα σε ένα χρόνο, αφότου τα πρόσωπα έγιναν απεριορίστως ικανά, δεν έκαναν την απογραφή». Ήδη σύμφωνα με το άρθρο 35 ν. 4786/2021 (ΦΕΚ Α` 43/23.3.2021) «κατά την αληθή έννοια του άρθρου 1912 του Αστικού Κώδικα (ΑΚ, π.δ. 456/1984, Α` 164), ο κληρονόμος που ενηλικιώνεται δικαιούται εντός της ετήσιας προθεσμίας του άρθρου 1912 ΑΚ να αποποιηθεί την κληρονομιά», με έναρξη ισχύος από τη δημοσίευση στην ΕτΚ (άρθρο 50). Σύμφωνα δε με την αιτιολογική έκθεση του ανωτέρω νόμου, εισάγεται ερμηνευτική ρύθμιση, σύμφωνα με το άρθρο 77 του Συντ., με την οποία αποσαφηνίζεται προς άρση πάσης αμφιβολίας, ότι, εφόσον ο κληρονόμος που ενηλικιώνεται δεν εκπίπτει από το ευεργέτημα της απογραφής μέχρι τη συμπλήρωση ενός έτους αφότου ενηλικιώθηκε, δικαιούται, εντός της ετήσιας αυτής προθεσμίας του άρθρου 1912 ΑΚ να αποποιηθεί την κληρονομιά...

III. Από ... αποδείχθηκαν τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Την 10 Οκτωβρίου του 2000, απεβίωσε στη του ... του Δήμου, ο, κάτοικος εν ζωή ..., χωρίς να αφήσει διαθήκη. Ο θανών ήταν οφειλέτης τρίτων προσώπων και του Ελληνικού Δημοσίου. Ειδικότερα το ποσό των οφειλών που είχε βεβαιωθεί σε βάρος του θανόντος από την ΔΟΥ, ήδη από το έτος 1992, ανέρχονταν στο ποσό των 3.423,61 ευρώ, πλέον προσαυξήσεων ποσού 9.280,01 ευρώ και συνολικά στο ποσό των 12.703,62 ευρώ, και προέρχονταν από δάνεια που αυτός (θανών) έλαβε από την Τράπεζα της Ελλάδος με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου, από πρόστιμο της Τράπεζας της Ελλάδος, από τέλη και πρόστιμα τελωνείων καθώς και από ΕΔΕ. Ο ανωτέρω, κατά τον χρόνο του θανάτου του, άφησε ως μόνους πλησιέστερους συγγενείς και εξ αδιαθέτου κληρονόμους του, τη σύζυγό του και τα τέκνα του, - πατέρα των εναγουσών- και .. . Οι ανωτέρω τον κληρονόμησαν εξ αδιαθέτου, καλούμενοι, τα μεν τέκνα του στην πρώτη τάξη (άρθρο 1813 ΑΚ) η δε σύζυγός του στο τέταρτο της περιουσίας με τα τέκνα του (1820 ΑΚ). Οι τελευταίοι μη επιθυμώντας να υπεισέλθουν στην κληρονομιά του αποβιώσαντος, καθόσον δεν περιλαμβάνονταν σε αυτή περιουσιακά στοιχεία, παρά μόνο χρέη προς τρίτους -γεγονότα γνωστά ακόμα και όταν ο κληρονομούμενος ήταν εν ζωή- υπέβαλαν νόμιμα και εμπρόθεσμα δηλώσεις αποποίησης της κληρονομιάς, οπότε και συντάχθηκαν οι με αριθμό/13.10.2000,/17.10.2000,/13.10.2000,/13.10.2000 εκθέσεις αποποίησης του Γραμματέα του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης. Συνεπεία των προαναφερόμενων αποποιήσεων, η κληρονομιά του ανωτέρω αποβιώσαντος επήχθη κατά τους κανόνες της εξ αδιαθέτου διαδοχής (άρθρο 1813 ΑΚ), στα τέκνα του Σ.Λ. και δη στις ενάγουσες, τα οποία κατά τον ως άνω χρόνο, ήταν ανήλικα, με το ευεργέτημα της απογραφής (άρθρο 1527 ΑΚ). Μετά τις ανωτέρω δηλώσεις αποποίησης, υπεισήλθαν εξ αδιαθέτου στην ως άνω κληρονομιά, καλούμενες κατά ρίζες στην θέση του πατέρα τους (.....) στην πρώτη τάξη, οι κατά το ανωτέρω χρονικό σημείο ανήλικες, ήτοι η πρώτη ενάγουσα, που γεννήθηκε την 7.8.1987 και η δεύτερη ενάγουσα, που γεννήθηκε την 12.8.1996 με το ευεργέτημα της απογραφής. Στη συνέχεια

οι ενάγουσες, δύο μήνες μετά την ενηλικίωσή τους που έλαβε χώρα για την πρώτη των εναγουσών την 8.8.2005 και για τη δεύτερη εξ αυτών την 13.8.2014 -γνωρίζοντας το γεγονός της αποποίησης της κληρονομιάς από τον πατέρα τους, ήτοι την επαγωγή της κληρονομιάς και του λόγου της σ' αυτές- προέβησαν σε δήλωση αποποίησης της επαχθείσας σε αυτές κληρονομιάς του παππού τους από την πατρική γραμμή, οπότε και συντάθηκαν η με αριθμό/24.10.2005 έκθεση δηλώσεως απολύτου αποποίησης κληρονομιάς του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης και η με αριθμό/10.10.2014 έκθεση δηλώσεως αποποίησης κληρονομιάς του Ειρηνοδικείου Λαγκαδά αντίστοιχα. Την 23.11.2018, στις ενάγουσες κοινοποιήθηκε από το εναγόμενο Ελληνικό Δημόσιο, νομίμως εκπροσωπούμενο, συστημένη επιστολή που περιείχε αντίγραφο του πίνακα χρεών του κληρονομούμενου παππού τους με ατομική ειδοποίηση καταβολής-υπερήμερίας για τακτοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών η οποία περιλάμβανε τις ταμειακές βεβαιώσεις από το έτος 1992 έως και το έτος 2004, σε βάρος του κληρονομούμενου, προερχόμενες από δάνεια που έλαβε από την Τράπεζα της Ελλάδος με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου, από πρόστιμο της Τράπεζας της Ελλάδος, από τέλη και πρόστιμα τελωνείων καθώς και από ΕΔΕ, ληξιπρόθεσμο ποσού 3.423,61 ευρώ, πλέον προσαυξήσεων ποσού 9.280,01 ευρώ και συνολικά ποσού 12.703,62 ευρώ, με την ιδιότητα τους ως κληρονόμων του, αμφισβητώντας κατά τα ανωτέρω το γεγονός των ως άνω αποποιήσεων της κληρονομιάς του θανόντος από αυτές (ενάγουσες).

Με το άρθρο 35 του ν. 4786/23.3.2021 ορίστηκε ότι: «κατά την αληθή έννοια του άρθρου 1912 ΑΚ ο κληρονόμος που ενηλικιώνεται δικαιούται εντός της ετήσιας προθεσμίας του άρθρου 1912 ΑΚ να αποποιηθεί την κληρονομιά». Η διάταξη αυτή που αφορά την ρύθμιση της έκπτωσης του ανήλικου κληρονόμου από το ευεργέτημα της απογραφής είναι ερμηνευτική της προαναφερθείσας διατάξεως του άρθρου 1912 ΑΚ, σύμφωνα τόσο με τα αναφερόμενα στην εισηγητική έκθεση της διατάξεως αυτής όσο και στο κείμενο του νόμου «κατά την αληθή έννοια του άρθρου 1912 ΑΚ (π.δ. 456/1984)...» και συνεπώς μπορεί να αναδράμει σε χρονικό διάστημα πριν

την ισχύ του νόμου 4786/23.3.2021. Κατά τα αναφερόμενα στη μείζονα σκέψη της παρούσας και κατά τα άρθρα 77 § 2 και 93 § 4 του Συντάγματος, το Δικαστήριο, εξετάζει την ύπαρξη ασάφειας ως προϋπόθεσης για την αναδρομικότητα του νέου νόμου ως ερμηνευτικού. Πράγματι, το χρονικό σημείο της επαγωγής της κληρονομιάς σε κληρονόμο που είχε περιορισμένη ικανότητα για δικαιοπραξία (ανήλικος), αντικειμενικούς άφηνε έδαφος ασάφειας περί της έναρξης του χρονικού σημείου της προθεσμίας αποποίησης (πριν ή μετά την ενηλικίωση του ανήλικου κληρονόμου) και κατ' επέκταση τις απορρέουσες από την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας αυτής έννομες συνέπειες, δοθέντος ότι η διάταξη του άρθρου 1912 ΑΚ δεν ήταν σαφής και μπορούσε να γεννήσει αμφιβολίες. Για το λόγο δε αυτό, είχε δημιουργήσει διαφωνίες στη νομολογία των δικαστηρίων και στην επιστήμη και συνεπώς υπήρχε ανάγκη ερμηνείας της από τη νομοθετική εξουσία, αφού επί σειρά ετών ερμηνεύονταν διαφορετικά ήτοι ότι σε περίπτωση μη συντάξεως απογραφής από τους έχοντες τη γονική μέριμνα ανήλικου κληρονόμου, το σχετικό δικαίωμα περιέρχεται στον ενηλικιούμενο κληρονόμο, ο οποίος όφειλε, με την απειλή εκπτώσεως από το ευεργέτημα, να συντάξει την απογραφή εντός έτους από την ενηλικίωσή του, εντός δε της αυτής ετήσιας προθεσμίας, μπορούσε να αποποιηθεί την κληρονομιά (βλ. σχετικά και ΣτΕ 1884/2015, 2269/2015, 371/2014, 2862/2013, όλες σε ΤΝΠ-Νόμος) άλλως ότι η προθεσμία της αποποίησης «έτρεχε» και κατά προσώπου που είναι ανίκανο προς δικαιοπραξία -εν προκειμένω- ανήλικου -του νόμου μη διακρίνοντος (άρθρα 1847, 1850 ΑΚ)- οπότε οι νόμιμοι εκπρόσωποι αυτού, όφειλαν να προβούν στην εμπρόθεσμη αποποίηση της κληρονομιάς για λογαριασμό του ανήλικου, τηρώντας τις διατυπώσεις του άρθρου 1625 του ΑΚ (βλ. ΑΠ 246/1993, ΑΠ 333/2004, ΑΠ 173/2014 ΤΝΠ-Νόμος). Επομένως η νέα αυτή διάταξη, ισχύει από την έναρξη της ισχύος της αρχικής διατάξεως που ερμηνεύεται (άρθρο 1912 ΑΚ, π.δ. 456/1984), αφού η διάταξη αυτή, ως πράγματι ερμηνευτική, έχει αναδρομική ισχύ, κατ' επιταγή του άρθρου 77 § 2 του Συντάγματος. Κατ' ακολουθία όλων, οι ενάγουσες είχαν δικαίωμα να αποποιηθούν την κληρονομιά του παππού τους μέσα σε ένα έτος από την ενηλικίωσή τους,

δικαίωμα που όπως αναφέρθηκε παραπάνω άσκησαν νόμιμα και εμπρόθεσμα.

Ο ισχυρισμός του εναγόμενου Ελληνικού Δημοσίου ότι η ένδικη αγωγή τυγχάνει απαράδεκτη ως εκπροθέσμως ασκηθείσα ήτοι μετά την πάροδο έξι μηνών από τότε που οι ενάγουσες έμαθαν τον λόγο επαγωγής της κληρονομιάς του θανόντος παππού τους σε αυτές, οπότε τους κοινοποιήθηκαν οι από 7.8.2014 και την 3.10.2014 αντίστοιχα συστημένες επιστολές, με τις οποίες τους ζητήθηκε να ενημερώσουν περί του εάν ενόψει της ενηλικίωσής τους είχαν αποδεχθεί την κληρονομιά του παππού τους με το ευεργέτημα της απογραφής, προβάλλεται αλυσιτελώς και πρέπει να απορριφθεί.